

L'ART DEL PAGÈS

Secció doctrinal, agronómica y bibliográfica.

Los bolets en la naturalesa.

Potser no saben nostres lectors que á Fransa hi ha una Societat micològica, lo que vol dir, dedicada al estudi dels bolets; aquesta societat fá no mes cinch anys que es fundada y compta ja mes de 260 socis.

Tal vegada semblará estrany que hi hagi una societat ocupada en un objecte tan especial, tan limitat, pero la divisió del treball te 'l seus efectes, s' imposa en la ciencia com per tot arreu y un micologista vos afirmarà que no hi ha materia mes important que la que l' ocupa, que 'ls bolets, no per ésser humils representants del mon vegetal, deixan de representar un paper dels mes importants y d' ocupar un lloch essencial en lo plan de la creació.

M. Moyen, que fa poch ha publicat una bona monografia elemental dels bolets, ha resumit la importancia dels bolets en la naturalesa, ha demostrat com los bolets serveixen pera facilitar los cambis incessants pels quals se manté l' equilibri entre 'ls tres regnes de la naturalesa.

Pera compéndreho bé, entrám en una selva verge: aquí hi ha, per suposat, un arbre mort; l' home no vindrá á treúrel. ¿Quant temps pot suposarse que 's necessitará pera que aquest arbre desaparega? Si la atmósfera, l' aigua, los agents químichs que contenen, entressen sols en joch, caldría prop de mitj sigle pera lograrne la pausada desaparició. Las mateixas fullas no 's pudreixen sino molt á poch á poch; van acumulantse indefinidament; una nova capa vé

cada tardor á cubrir la capa precedent y á sustraurela al contacte y á la combustió del aire.

De fet, los agents químichs son incessantment ajudats pels agents vivents; de la mateixa manera que alguns sers se fixan en lo cadáver dels animals y 'ls fan desaparèixer ràpidament, los bolets se fixan en lo cadáver dels arbres, en las fullas, en las branca mortas y en las socas malaltes de vellesa.

Res tan interessant com estudiar aquest treball de la vida sobre 'ls teixits morts; los fils deslligats del micelium dels bolets los recorren en tots sentits, s' hi barregen, los transforman y finalment las rabassas mortas y podridas no 'ns ofereixen sino una barreja de substancias desorganizadas, barrejadas ab los bolets que 'n fan son recapte.

Aixís es, com las plantas alimentan á las plantas; aixís se forma incessantment l' *humus* que 's prestará á la formació de nous organismes, y res permaneix llarch temps esterilitat: los cadàvers vegetals desapareixen y 's converteixen en aliment de plantas noves.

Baix lo punt de vista de la filosofia de la naturalesa, los bolets ofereixen encara una altra mena de interès. Per molt temps s' ha cregut trobar en sa multiplicació arguments en favor de la teoria de la generació espontánea. Las primeras nocions precisas sobre la seva estructura anatómica y sobre sos elements no son pas molt antigas; fá molt poch temps que 's coneixen exactament los seus òrgans de reproducció.

En la gran lluyta per la existencia, lluyta que 's continua silenciosament en lo mon vegetal, com la veyém incessantment produhirse en lo mon animal, las especies mes humils troban una compensació á la seva feblesa en la varietat dels seus medis de reproducció.

Cada especie de bolets produheix un gran número de llevors, los esporos; te un ó varios òrgans de reproducció, de formas análogas. Aquí es ahont se pot estudiar lo que s' ha anomenat lo polimorfisme; hi ha especies ó formas que s' han cregut que eran especies autónomas y que han resultat ésser senzillament llassos d' unió, aparatos reproductors ab referencia á d' altres especies.

Aquest polimorfisme ha pogut enganyar alguna vegada als naturalistas en lo que respecta á las verdaderas relaciones de las formas orgánicas; s' ha pogut creure que d'

una senzilla cèlula podran eixirne fins al infinit podrimeres de tipus diferents y fins vegetals de classes distintas. Aqueixos errors han sigut refutats principalment per Pasteur, per Van Tiegham, per Tulasne y altres.

Poden estudiarse 'ls bolets posantse á un punt de vista mes vulgar, mes utilitari y certament hi ha aquí un camp d'observacions interesantissim.

Sa variabilitat, son conreu, son ús en la alimentació, sa importancia en la industria y en la medicina, ofereixen materias d'estudi extremadament nombrosas y variadas.

Lo mateix pot dirse dels seus efectes noscious sobre las plantas cultivadas, perque un grandíssim número de malalties que son la desesperació del agricultor y del viticultor, cal atribuhirlas á las malifetas dels bolets.

Secció d' agricultura práctica

La vinya americana.

No fora possible darse compte ni molt menys formarse idea de lo que hauria vingut á parar la inmensa riqueza que en Europa representa la viticultura, si d'entre los tants com infructuosos esforços posats á tribut pera deslliurarla de la terrible plaga filoxérica, la casualitat ó bé 'ls estudis d'homens eminents, no haguessen trobat en los ceps americans, lo recurs de preservar la vinya de la propagació incessant y perfidiosa del terrible y devorador *afidi* americà.

Que d'entre los nombrosos com diferents medis imaginats, pochs, ó per mellor dit, cap que no siguin los dels ceps americans han vingut á ésser del tot inefficassos, ho prova, además del desús, lo descrédit en que han caygut, per tot ahont, després d'intents, tan nombrosos com frustrats, la presencia de la filoxera y l'esprit innat de conservació aconsellá aplicarlos.

Ni las lleys més ben dictadas, ni las midas ab més de seny presas, ni las prohibicions més restrictivas, ni la severitat en la aplicació, ni tots los esforços de nacions, de paissos, ni de governs han detingut la corrent y la marxa invasora de la filoxera, ni han resguardat los interessos per ella amenassats, ni la infecció de las més ricas y dilatadas comarcas y de las més llunyanas y apartadas regions.

Lo fruyt del saber dels homens de ciencia, com los esforços del número y l' enginy de tots, han sigut infructuosos, y ella sense més recursos que 'ls dotats per la naturalesa, s' ha burlat de tot y de tots, seguint son curs sense preocuparse ni fer esment de quants obstacles li haja acumulat l' home.

Lo sulfuro de carbó, lo sulfo-carbonat de potasa, aplicables allí ahont lo crescut rendiment de la vinya compensa y permet la aplicació, s' abandona, y fins se vá deixant la plantació de las arenas y la submersió en aquells paissos, ahont per sas peculiars y especials condicions, sembla que aquestos dos sistemes havian de constituhir un recurs poderosissim de defensa.

De tots aquestos medis enumerats, de tots aquestos treballs, sols los de reconstitució se adelantan y lluny d' abandonar-se s' acentúan.

Y es que sols per la plantació de ceps americáns restabliment la riquesa perduda se defensa la amenassada.

Sols es per l' auxili de l' arrel americana ó per lo producte de son fruyt que 's fá possible la victoria entaulada entre l' home y la miriade irresistible de tant diminut com compacte exércit combatent.

Que la resistencia del nou cep es ben probada, que sols per son mérit s' obté la salut y esperan los paissos vitícols dias mes felissos, los fets y 'ls testimonis son massa eloquents pera que puga desmentirse. Confiém y treballém donchs, é imitant y aprenent dels paissos que 'ns portan la delantera los medis empleats pera fer renaixer sa agonitzant viticultura, fem també reverdir per ara y sempre la vinya en las concas y valls, y en las serras y fondaladas catalanas.

Apleguémnos tots y empunyant las mateixas armas que la desgracia y fortuna ensemps, posá á la má dels pagesos d' aquells paissos pera alcansar la victoria, allistémnos tots sota la bandera per ells enarbolada de la vinya americana, y animats com ells no l' abandoném ab tot y la metralla que de sos enemichs haja d' aguantar, que com diu una celebrada escriptora (1), es á forsa d' haverse deixat metrallejar, que ja no 's metralleja més la bandera de la vinya americana, que per si sola 's defensa y per si sola resisteix sense esperar l' auxili de cap altre.

RAFEL MIR.

(1). Duquesa de Fitz-James.

¿Quin es lo mellor cultiu dels ceps y dels taronjers; medis de combatre las maluras que pateixen dils vegetals: y en lo cas que precisi la seva substitució, quinas plantacions convindrian mes en aqueix terme municipal, atenent á la naturalesa y condicions de sos terrenos?

(Continuació)

Lo *black-rot*, ronya negra ó podridura negra, es un bolet temible, que ataca 'l fruyt del cep y se desarrolla d' una manera assombrosa per Juny ó Juliol, forma sobre 'ls rahims tacas roig-aplomadas, que s' extenen per la superfície ó interior del grá, invadeixen lo rahim, que 's pert, en un ó dos días pren un color fosc, s' asseca y cau. La pellofa s' enganxa als grans y en ella s' hi nota una eflorescencia ó polsina blanquinosa en las estriás, semblantse 'l rahim á una pruna assecada. Ditas tacas son com crostas y se poden aixecar ab la punta d' un ganivet, invadeixen tot lo rahim y devegadas part d' ell, notantse en los peduncles ó pedunclets (quías ó quietas) del rahim y en las articulacions ó axilas (aixellas) d' aquells, figurant un casquet semi-esfèrich, quan lo grá está sech. Solen advertirse en los tanys tacas *circulars* ó *elípticas*, color de fulla seca ab puntets negres característichs, mes numerosos á las boras de la taca, ahont forma com un círcol negre. Brots débils, sechs á las puntas y fullas de color groguench. Las úlceras ó llagas, que son semblants á las que causa la calamarsa ó pedra, tenen la bora replegada y negra, esqueixada la pell y desorganisats los teixits. Si las tacas s' extenen y uneixen, lo tany se torna escatós y trencadís y sols s' adverteixen en la cara superior de las vergas. Las de las fullas son mes abundants cap á las boras; son de color de tabach per la cara de las fullas y ab *filaments cotonosos* blanquinosos per lo revés, pero sense abolladuras. Rara vegada ataca 'ls

tanys y fullas. Además de las soluciones diluidas de caparrosa verda ó sulfat de ferro, lo sulfuro de cals líquit; l' ensofrat y també una barreja de cals en pols y sofre serveixen pera combatre '1 Las disoluciones ferrosas se harán al 5 per 100.

Descritas las quatre maluras mes propagadas y conegudas en lo terme d' Arenys y de mes terribles efectes, com son: l' oidium (malura vella); la filoxera; mildiu (malura nova) y black-rot (podridura negra), no 's crega que desgraciadament no n' hi ha d' altres de mes ó menos temibles; com per exemple, la *antracnosis* (bolet), *erinosi* ó sarna (insecte), *piral* ú oruga (insecte), *altisa* ó pugó (insecte), cuch blanch, *eumolpo* (insecte), cigarrer (insecte), *cottis* (se suposa un bolet) y la podridura ó blanch de las arrels (bolet molt conegut dels antichs). Además tenim la clorosis, la feridura ó llampadura, la parálisis ó *rougeot* (fullas vermel·las, apergaminadas, nervis verts y sarments grochs), lo *jauberd* y altrás; verdaderas maluras del cep, no causadas per boletets ni per insectes, sino que son mes bé accidents fisiològichs, ocasionats per cambis bruscos de temperatura casi sempre, las quals ofereixen menos interés y se distingueixen de las parassitarias ó criptogámicas en que las tacas no son limitadas, careixen de filaments blanquinosos, y sos efectes se notan repentinament en una zona determinada y sense progressar per contagi.

Acostuma á dirse, *la mellor medecina es la preventiva*: en altres termes: *cal mes prevenir que curar*. Donchs aixó es lo que hem de tenir present ab la vinya, sense esperar may la invasió pera resistir l' atac. D' altre modo no hi seríam á temps porque ja hauríam fet tart pera evitar los desastrosos efectes de tanta plaga y solsament aturariam la seva propagació y sas ulteriors conseqüèncias, després d' haver sufert una pèrdua considerable baix los punts de mira, productor y vegetatiu, ressentintse 'n lo pervindre de la cullita y de la planta y aixís successivament fins á la completa extenuació d' aquella y á la consegüent anulació d' aquesta.

Aixó es lo que está passant aquest any (1889) en lo terme d' Arenys y en la majoria dels de Catalunya y també d' Espanya.

III.

¿Precisa la substitució dels ceps?

Mentres poguéem defensarnos ab los coneguts, no devém pensar en la substitució. Lo dia que 'ls ceps europeus hajan sucumbit per la intensitat de la plaga filoxérica, si no hi ha algun altre medi de substitució mes factible que l' actual, no tindréu mes que subjectarnos á la lley natural de la generalitat y probar los ceps americans, donchs la producció vinicola, fins ara, es la que ha donat mes rendiments al pagés, per barato que s' haja venut lo vi, á causa de poderse aprofitar pera la viticultura 'ls terrenos que no podian casi bé destinarse á un altre cosa mellor.

(Continuará.)

FRANCISCO X. TOBELLA.

CORRESPONDENCIA

Zaragoza 10 Novembre 1890.

SR. D. FRANCISCO X. TOBELLA.

Molt Sr. meu: acabat ya lo Concurs sols me resta donarli la llista dels premis obtinguts per los expositors.

Aquesta es la següent:

Diplomas d' honor.—*Etienne Vernet* (son representant *Miret*) per una arada vinyera á forcat, altre pera timó, altre curvat, altre bisolch y un' altre de gran-fons. *Ahles*, per una arada vinyera sistema *Vernette*, altre bisolch y altre de fons. *Lopez* per una arada vinyera corva y altre quatri solch suech.

Diplomas de mérit.—*Lopez*; per una arada Jaén, altre trisolch del país, altre vinyera sistema *Vernette*.—*Vernette*; per un escarificador de cinch rellas y un cavador.—*Sorrosal* per una arada sistema Jaén. altre vinyera sistema *Vernette* y una vertedera giratoria.—*Mercier*; per dos aradas Jaén de timó, una de ferro y altre de fusta.—*Lahuerta*: per un escarificador de sa invenció.

Diplomas de progrés.—Sorrosal; per una arada de forcat Jaén: López; per un extirpador de tres rellas construhit en lo país.—*Vernette*: per sa binadora qu'a d' aureneta.

Diplomas pera usar l' escut de la Real Sociedad Económica Aragonesa de Amigos del País.—*Vernette*; com inventor de la arada pera plantació de vinyas ab son bógit. *Lahuerta*; per la invenció de son escarificador.

Son affm.

LO CORRESPONSAL.

Secció de noticias agricolas.

Nostra enhorabona.—La doném de tot cor y ab tota l' ànima á nostre benvolgut amich y colaborador, D. Martí Pujol y Planas, aventatjat propietari rural de Badalona y secretari del «Foment de la Agricultura» de la vehina Vila, aixís com també á sasimpática esposa D.ª Concepció Caritg, ab quina acaba de contraure matrimoni.

Las intimas relacions que 'ns uneixen ab las familias badaloninas, Pujol y Caritg, y la honra que dispensáren al Director de L' ART DEL PAGÉS, fentlo testimoni de sa boda, verificada 'l dimars últim, nos priva de dir lo que voldriam; pero no 'ns excusa de reiterarlosi nostra lleal amistat, ni de manifestarlosi nostre agraïment per las probas de deferencia á que feren acreedors al Sr. Tobella y esposa, colocantlos en lloch preferent de la taula en lo dinar de casament celebrat en la casa payral del Sr. Pujol, ahont hi predominá l' esperit genuinament catalá, com en tot, ja que fins la llista del dinar estava estampada en nostra llengua.

La circumstancia de trovarse malalt, D. Evaristo Arnús, va privar á dit Sr. de poder apadrinar á la nuvia, delegant la representació en la persona del notari, Sr. Turent, pera l' acte de la boda, que fou un aconceixement per Badalona.

Una munió de regalos de parents y amichs proban las simpatias de que gosan los nous desposats, als que desitjém tota sort d' auments.

ESTAMPA DE VÍCTOR BERDÓS Y FELIU, CARRER DE LAS MOLAS, NÚM. 31